

Dansk
Socialrådgiverforening

HK KOMMUNAL

SOCIALPÆDAGOGERNE

Indenrigs- og socialminister Karen Ellemann
Indenrigs- og Socialministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K

Socialfaglig Branche

c/o Socialpædagogernes
Landsforbund

Brolæggerstræde 9
1211 København K

Telefon 72 48 60 00
Fax 72 48 60 01
Email: lh@sl.dk

Ref. HEN/ASA/lh
Dok.nr. 454865

16. juni 2009

Bedre efterværn for tidligere anbragte – sammenhængende og relationsbaseret

Indledende bemærkninger

Socialfaglig Branche (Dansk Socialrådgiverforening, HK/Kommunal og Socialpædagogerne) ønsker med denne henvendelse at bidrage til en forbedret efterværnsindsats for tidligere anbragte. Unge, som har været anbragte, klarer sig meget forskelligt som voksne, og desværre ved vi, at en stor gruppe klarer sig dårligere eller markant dårligere end deres jævnaldrende. Derfor er der grund til at overveje, om indsatsen for at hjælpe dem i gang i voksenlivet kan styrkes og forbedres.

I dag får tidligere anbragte hjælp efter Servicelovens kapitel 12, der kort sagt omfatter forlængelse af anbringelsen, gradvis udfasning fra anbringelsen og tildeling af kontaktperson eller personlig rådgiver. Derudover kan de få hjælp efter de bestemmelser, der i øvrigt er til rådighed for unge voksne - SU, vejledning, kontanthjælp, aktivering, revalidering, behandling osv.

Disse hjælpemuligheder er velegnede men også utilstrækkelige, i forhold til at give den nødvendige støtte til alle tidligere anbragte, navnlig til dem der har størst problemer, men også dem, der er godt i gang, men stadig har brug for støtte.

En manglende efterværnsindsats er meget uheldig, fordi de mest udsatte unge dermed får nye problemer oven i dem, de allerede har, og fordi det arbejde, der er gjort under anbringelsen, kan falde på gulvet. Hvis de unges første voksenår bliver meget belastede, kan det i værste fald føre til marginalisering og alvorlige sociale problemer, såsom langvarig ledighed, misbrug og hjemløshed.

Vi forstår efterværn som al den støtte, der ydes til unge, der har været anbragt, for at de kan klare sig godt i voksenlivet. Begrebet defineres altså bredere i dette oplæg, end den definition som Serviceloven pt. rummer.

Målet med en styrket indsats er, at også tidligere anbragte unge kan komme til at fungere som voksne, der så vidt muligt kan klare sig selv, og som på linje med andre voksne kan trække på samfundets almindelige støttemuligheder, hvis de har problemer. Den udbygning af støtten, vi foreslår, skal ikke fastholde de unge i et omsorgspræget støttesystem i forlængelse af det system, de har været i som børn og unge. De unge skal så vidt muligt ind i et normalt voksenliv – det er det, en udbygget omsorg og støtte skal hjælpe dem til.

Samtidig er det vigtigt at understrege, at nogle unge ikke vil have mulighed for at få et almindeligt voksenliv. De vil have brug for kontinuerlig støtte og vejledning, og den skal være til rådighed.

En udbygget, sammenhængende og relationspræget indsats

Individuelt afpasset indsats, fastlagt sammen med den unge
Indsatsen skal tilrettelægges med stor fleksibilitet efter den enkelte unges behov. En individuel tilgang er afgørende, netop fordi tidligere anbragte er meget forskellige. Tilsvarende må det ligge fast, at alle tilbud afklares i samarbejde med den unge selv, som f.eks. skal være med til at vælge hvilke voksne, der skal støtte dem. En relationspræget støtte kan ikke sikres uden, at den unge selv vælger til.

Inddragelsen af den unge skal suppleres af, at den unge får ret til den støtte, der kan ydes som led i et udbygget efterværn. Den unge skal f.eks. kunne vælge at få en kontaktperson eller mentor, hvis den unge selv oplever et behov for det. Den unge skal også have ret til at vælge en fortsat anbringelse eller udfasning fra en anbringelse. Tilsvarende skal den unge have ret til at få psykologhjælp som nævnt nedenfor.

Økonomi, bolig, behandling osv.

Den unge skal sikres en bolig, et sikkert økonomisk fundament, behandling for behandlingskrævende forhold (misbrug, psykiske problemer m.v.) samt støtte til uddannelse, eksempelvis i form af revalidering.

Unge, der fortsat bor på et anbringelsessted som led i efterværn, skal have mulighed for at få SU på samme måde som andre unge. Det har de ikke i dag.

I forbindelse med en lønindtægt kan kommunen opkræve så stor en betaling for husleje, mad osv., at der kun er et beløb, der svarer til lommepenge, tilbage. Det ødelægger de unges udvikling hen imod "normalitet", at de ikke, som alle andre unge, har mulighed for i praksis selv at disponere over en indtægt, hvoraf de så kan betale et rimeligt beløb for husleje, mad osv.

Sammenhængende forløb fra 16 til 25 år

Anbragte og tidligere anbragte unge gennemløber ligesom alle andre unge en voldsom udvikling fra de er ca. 16 år, til de er i starten af 20'erne. I den periode er nogle af dem udsat for alvorlige risici; problemer med at finde en egnet bolig og en plads i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet, kaotisk økonomi, uhensigtsmæssig omgangskreds, kriminalitet, svagt basisnetværk, ensomhed, alvorlige psykiske problemer og tendenser til begyndende misbrug. Når disse unge skal stå på egne ben, mangler de ofte nødvendige kompetencer, og de kan på grund af deres særlige opvækstvilkår ofte opleve at stå helt uden voksne at støtte sig til. Disse sårbare år er derfor særligt uforudsigelige og kaotiske for anbragte og tidligere anbragte unge.

Samtidig forekommer den aktuelle indsats usammenhængende og mangelfuld i netop disse år. Overgangen fra en intensiv indsats under børneparagrafferne til voksensystemet mangler ofte en sikker overgangsordning, og den unge risikerer ikke at få den relevante hjælp efter voksenreglerne, fordi man ikke dér er opmærksom på de særlige problemer, som følger af en turbulent barndom.

Voksenreglerne i kontanthjælpssystemet er i høj grad baseret på en "noget-for-noget" tilgang, som stiller store krav til den unge om fremmøde, rettidighed, uddannelsesplaner m.v. Disse unge har det ofte svært med både planer, krav og aftaler, og risikerer derfor, hvis de ikke ydes den nødvendige støtte og forståelse for deres særlige vanskeligheder, at miste retten til kontanthjælp og dermed støtte, hvilket er fatalt.

Endelig giver finansieringsreglerne kommunerne incitament til at afbryde indsatsen efter børnereglerne og overføre den unge til voksenreglerne, uanset om det er det bedste for den unge.

Der er derfor behov for at nytænke systemet, således at indsatsen og de tilknyttede socialarbejdere så vidt muligt bliver gennemgående, helst allerede fra tidspunktet hvor den unge som 16-årig begynder at tage de første skridt væk fra anbringelsen og ind i uddannelse og voksenliv, og frem til 25 års alderen, hvor den unge forhåbentlig er godt igennem det første kaos og er godt placeret i uddannelse og arbejde, med stabil bolig og økonomi, og muligvis også med afklarede familieforhold.

En ubrudt indsats omfatter også muligheden for at beholde den samme sagsbehandler. Derfor bør man så vidt muligt indrette sig med rådgivere, der kan have sagsansvaret i alle årene, indtil den unge i starten eller midten af 20'erne kan stå på egne ben. Sagsbehandleren skal undervejs have ansvaret for, sammen med den unge, at bygge en sikker bro til uddannelsessystemet, til jobcentret og til øvrige relevante dele af socialforvaltningen. Som et led i brobygningen skal tidligere anbragte modtages i voksensystemet med bedre indsigt og opmærksomhed. Således bør der altid i voksensystemet sikres opmærksomhed på, om den unge har været anbragt, og hvilke særlige forholdsregler det fordrer.

Den unge skal i hele denne periode have tilbud om en fast voksen kontaktperson eller mentor. Det vil i høj grad kunne være en fagperson fra anbringelsesstedet, jf. nedenfor. Det er afgørende, at forholdet til den voksne er relationspræget, og den unge skal derfor selv kunne vælge den pågældende (eller alternativt kunne afvise forslag om personer den unge ikke ønsker), og der skal være tid og rum til at bygge en relation op.

En kontaktperson/mentor skal kunne støtte på flere planer: give omsorg, råde i forhold til kammerater og socialt netværk, hjælpe med rudekuverter og økonomi, give støtte til uddannelse og arbejde (valg og især fastholdelse), hjælpe i forhold til at fastholde bolig, støtte op om behandling for misbrug osv. Kontaktpersonens rolle skal kunne være større og mere langvarig end de nuværende regler giver mulighed for. Den voksne skal kunne være til rådighed frem til den unge er 25 år, og skal være der, når den unge har brug for det, også på skæve tidspunkter. Hvis en kontaktperson stopper, så skal systemet sikre, at der i stedet findes en anden, indtil den unge er på plads i voksenlivet.

Inddragelse af anbringelsesstedet

Som et led i en sammenhængende og kontinuerlig indsats bør man mere konsekvent inddrage anbringelsesstedet og dets fagpersoner. Der er ofte mange relationer, et stort omsorgspotentiale og et dybtgående kendskab til de unge at bygge på. Anbringelsesstedet kan indgå med en fortsat anbringelse, med en gradvis "udfasning" fra anbringelsen eller med andre botilbud i f.eks. hybler.

Kontaktpersoner/mentorer kan også naturligt komme fra anbringelsesstedet. I nogle tilfælde kan forholdet til anbringelsesstedet udvikle sig til et langsigtet netværk, f.eks. ved at plejefamilier fastholder kontakten til tidligere anbragte. Det bør fremmes, hvor det er muligt.

Anbringelsesstedet bør også hjælpe den unge ind i voksenlivet ved en meget bevidst forberedelse af den unge under anbringelsen. Det skal lære den unge at styre økonomi, lave mad og klare voksenlivets praktiske udfordringer. Anbringelsesstedets støtte skal som skitseret ovenfor bevidst hjælpe den unge til at bruge de "normale" systemer – de skal ud i samfundet.

Netværk og kommunale netværkshuse

Tidligere anbragte unge kan have stort behov for hjælp til at etablere gode netværk med kammerater og venner. Anbringelsesstedet kan hjælpe den unge med det, bl.a. ved at støtte netværk mellem tidligere anbragte fra f.eks. samme institution. Det kan ske i særlige udslusningsnetværk, der kan være et tilbud til stedets unge i sidste fase af anbringelsen og i den første tid efter.

Det kan også ske som f.eks. i "De 4 Årstider", der er et netværk for store børn, unge og unge voksne, der er eller har været i familiepleje i Københavns Kommune. Mange unge kommer i "De 4 Årstider" i mange år, og hvis de har behov for det, kan de også bo i en periode som unge voksne i de hybler, stedet har etableret. Den unge får en fast voksenkontakt fra stedet længe efter anbringelsen, og kan fortsat deltage i netværksarrangementerne. De unge er ofte så længe i "De 4 Årstider", at de voksne, der driver stedet, får et dybtgående kendskab til dem, hvilket gør det lettere at hjælpe dem.

Den enkelte unge får samtidig etableret tætte kontakter til andre unge på stedet, og stedet bakker aktivt sådanne netværk op. Steder som De 4 Årstider kan etableres som netværkshuse for nuværende og tidligere anbragte i kommunerne. Der er behov for at fremme dannelsen af sådanne steder som en vigtig brik i en samlet efterværnsindsats. Netværkshuse må også have mulighed for at være guide, bisidder eller "advokat" for den unge, når der søges om hjælp fra uddannelsessystemet eller fra det sociale system.

En vifte af forskellige boligtilbud

Den unge skal kunne trække på en vifte af forskellige boligtilbud, der kan tilbydes afhængigt af behovet. Hybel, værelse med voksenstøtte, særlig kollegieplads, bofællesskab osv. bør være til rådighed

også efter, at den unge er fyldt 18 år. Den unge kan have svært ved at klare sig direkte fra anbringelsen til egen bolig på normale vilkår. En vifte af alternative boligformer kan være en bro mellem anbringelsen og en almindelig bolig på egen hånd. Disse forskellige boligformer vil naturligt kunne ligge i tilknytning til anbringelsessteder.

Ret til psykolog

Tidligere anbragte skal have ret til at få hjælp fra en psykolog eller terapeut til at behandle de belastninger, der følger af den turbulente opvækst. Denne ret skal indebære mulighed for at trække på en psykolog/terapeut, når den unge er klar til det og oplever behovet, også selvom det er år efter anbringelsen. En sådan ret kan udformes på samme måde, som den ret voksne, der har senfølger af seksuelle overgreb, har. De kan trække på psykologhjælp m.v. ofte lang tid efter overgrebet, fordi det først er på det tidspunkt, de er i stand til at profitere af behandlingen.

Mulige lovændringer

Dette papir er et oplæg til en diskussion om et styrket og udbygget efterværn. Derfor har vi heller ikke opstillet de konkrete lovændringer, der kan udmønte vores overvejelser. Men for klarhedens skyld vil vi pege på nogle af de lovændringer, der kunne blive tale om:

- Den unge skal have ret til efterværn ud fra de skitserede forslag, og der skal altid tages stilling til efterværn.
- Klage over afgørelser om fratagelse af efterværn skal altid have opsættende virkning.
- Der skal arbejdes med langsigtede handleplaner allerede fra den unge er 16 år. Handleplanerne skal altid sigte mod et sammenhængende forløb frem til den unge er 25 år.
- Det skal gøres muligt at tildele en koordinerende sagsbehandler for den unge for hele perioden fra 16 til 25 år. En koordinerende sagsbehandler skal arbejde på at få den unge ind i alle "normale" forløb og støttemuligheder for unge voksne; bolig, uddannelse, SU, arbejde, aktivering, revalidering, behandling, rådgivning. Indførelse af en koordinerende sagsbehandler forudsætter, at den koordinerende rolle hos jobcentrets sagsbehandlere afklares.
- Der skal åbnes for en individuelt defineret kontaktperson eller mentor til den unge, indtil den unge fylder 25 år.
- Der bør tages skridt til at etablere kommunale netværkshuse, svarende til det, Københavns Kommune har etableret i "De 4 Årstider".
- Der skal etableres bedre adgang til særlige boligformer tilpasset den enkelte unges behov.
- Den unge i fortsat anbringelse skal have ret til SU på samme måde som andre unge.
- Betalingen for fortsat anbringelse skal ændres, så den unge ikke ender med sparsomme lomme penge på trods af indtægt fra løn (og det samme ved indførelse af ret til SU for de pågældende unge).
- Tidligere anbragtes ret til psykologhjælp skal fastlægges svarende til den mulighed voksne med senfølger efter seksuelle overgreb i barndommen har.
- Det skal præciseres, at anbringelsesstederne kan/skal indgå i de forskellige opgaver omkring efterværn.

Venlig hilsen

Benny Andersen

Forbunds næstformand
Socialpædagogerne

Bettina Post

Formand
Dansk Socialrådgiver-
forening

Per Støve

Formand
Socialpolitisk Udvalg